

Nr 802

Av herrar **Hedlund** och **Wedén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 13, med förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt.

(Lika lydande med motion nr 628 i Första kammaren)

Konjunkturavmattningen har givit kraftiga utslag såväl i den nu löpande budgetens utfall som i beräkningarna för budgetåret 1968/69. Statsinkomsterna ökar i långsammare takt än väntat och samtidigt fordras starkt ökade insatser inom arbetsmarknads- och lokaliseringspolitikens ram för att undanröja sysselsättningskrisens mest akuta verkningar. Förstärkningen på arbetsmarknadssektorn är i nuvarande situation oundgängligen nödvändig och därtill starkt socialt motiverad.

Den kraftiga och oväntat långvariga konjunkturdämpningen har väsentligt ändrat grunden för de budgetberäkningar, som gjordes för ett år sedan. Då förväntades den statliga upplåningen stanna vid 1,1 miljard kronor. I dag beräknas det statliga lånebehovet till drygt 2,8 miljarder kronor. Av skillnaden på 1,7 miljard kronor faller inte mindre än ca 1,3 miljard kronor på minskade statsinkomster. Det säger åtskilligt om svårigheterna att med någorlunda säkerhet uppskatta konjunkturutvecklingens förlopp.

Det finns för närvarande mycket få tecken på en konjunkturuppgång i Sverige under de närmaste månaderna. Med stor sannolikhet kommer det första halvåret 1968 att karakteriseras av fortsatt otillfredsställande balans på arbetsmarknaden trots säsongmässig förbättring mot slutet av perioden. För tiden efter halvårsskiftet ökar helt naturligt osäkerheten i bedömningarna, men också där förefaller regeringens bedömning att vara i överkant optimistisk. För 1969 kan i dag inte dras några säkra slutsatser. Med tanke på svårigheterna att bedöma konjunktorens utveckling i tiden redan under nästa budgetårs första hälft bör finanspolitiken planeras med ett starkt inslag av flexibilitet. En ökad beredskap på detta område bör också inrymma finanspolitiska medel, som vid eventuell användning snabbt kan avvecklas vid klara tendenser till konjunkturuppgång.

Följderna av regeringens försumligheter på stabiliseringspolitikens område, med minskad internationell konkurrenskraft och försvagad bytesbalans som allvarliga påminnelser om vårt lands starka beroende av utrikeshandeln, har ännu inte helt övervunnits. Den återigen väntade försämringen i bytesbalansen under 1969 är bl. a. ett uttryck för detta. Därför bör man välja konjunkturpolitiska medel som möjliggör en smidig anpassning även i här berörda hänseende.

De störningar i de internationella kapitalrörelserna, som orsakats av den engelska devalveringen och USA:s föresats att hejda dollarutflödet, försvårar ytterligare en bedömning av framtidsutsikterna. Men det bör vara ett rimligt antagande, att dessa händelser i varje fall inte påskyndat en konjunkturuppgång. Till detta kommer så följdverkningarna av fjolårets västtyska deflationistiska politik.

Den aktuella situationen i Sverige kännetecknas av oförändrat låg investeringsbenägenhet inom företagen. Ökad lagerhållning kan dock väntas i begränsad omfattning. Strukturrationalisering och konjunkturdämpning i förening visar sig i det successivt minskande antalet lediga platser. Under innevarande kvartal måste vi fortsättningsvis räkna med 120 000 à 130 000 sammanlagt som registrerade arbetslösa, sysselsatta genom arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten. Därtill kommer naturligtvis en betydande dold arbetslöshet, vars storlek inte får underskattas. Det är tyvärr åtskilligt som talar mot att arbetsmarknaden under våren förmår absorbera all denna arbetskraft i självvald sysselsättning och dessutom ta emot den väntade tillströmningen av ung arbetskraft, t. ex. skolungdomar och utryckande värnpliktiga.

Ett tecken på hur arbetslösheten blivit alltmera omfattande och i viss mån ändrat karaktär är de svårigheter som drabbat också tjänstemän. Trots ett väsentligt ökat bostadsbyggande är arbetslösheten bland byggnadsarbetarna för närvarande mycket omfattande. En del av dessa sysselsättningsproblem kan säkerligen förklaras av den vanliga nedgången under vintersäsongen. Samtidigt tycks emellertid produktiviteten inom byggnadsbranschen utvecklas mycket snabbt, inte minst på grund av den ökade användningen av pre-fabricerade byggelement och andra metoder som rationaliserar exploateringstekniken inom byggnadsområdet. Eftersom byggnadsverksamheten totalt sett — inräknat också det s. k. oprioriterade byggandet — inrymmer mindre användning av byggelement relativt sett, framstår produktivitetsökningen som större än den i verkligheten är samtidigt som en viss oförutsedd arbetslöshet inträffar. Det kan ifrågasättas om inte en generösare dispensgivning måste medgivas för s. k. oprioriterat byggande under nuvarande konjunkturläge.

Enligt vår bedömning måste mera energiska och målmedvetna insatser sättas in för att skapa *nya arbetstillfällen*. Det gäller helt enkelt att satsa mera på de förebyggande och något mindre kortsiktiga lösningarna. Vi har därför i särskilda motioner på tilläggsstat för innevarande budgetår föreslagit 200 miljoner kronor till åtgärder med direkt sysselsättningsskapande effekt. Ungefär hälften av denna summa avser beställningar för utvecklingsländernas räkning i svenska industrier med utnyttjad kapacitet. Självfallet gäller det här att inrikta sig på produkter som u-länderna har ett direkt och omedelbart behov av. Viss lagerproduktion kan bli nödvändig för att klara planeringen och ändå förlägga tillverkningen till första halvåret. Utnyttjad kapacitet inom produktområden av stort intresse för utvecklingsländerna finns för närvarande inom t. ex. stål- och järn- samt verkstadsindustrin, kemiskteknisk- och pappersindustri. Beställningarna avses komma till stånd i samarbete med SIDA. Ca 50 milj. kr. föreslår vi bli avsatta för vägarbeten

inom landet under första halvåret 1968. Uppkommer ytterligare behov av medel för beredskapsarbeten bör detta tillgodoses. Dessutom begär vi ett reservationsanslag för försvarets räkning.

Såsom sysselsättningsläget är för närvarande och som konjunkturbilden avtecknar sig anser vi det synnerligen angeläget att stimulera och få upp sysselsättningen under första halvåret 1968. Den politik som regeringen presenterat i statsverkspropositionen tar enligt vår uppfattning alltför lätt på detta problem och innefattar alltför stora risker att sysselsättningsläget även på längre sikt blir oacceptabelt lågt. För att nå en snabbare verkande stimulans på sysselsättningsläget föreslår vi därför att det av finansministern föreslagna särskilda investeringsavdraget om 10 % vid den statliga beskattningen för maskiner och inventarier begränsas att gälla första halvåret 1968 och således upphör i och med halvårsskiftet. I koordination härmed föreslår vi att omsättningsskatten på företagens motsvarande investeringsvaror avskaffas från samma tidpunkt, d. v. s. 1 juli 1968 i stället för den av finansministern föreslagna tidpunkten 1 januari 1969. Härigenom nås samma syfte som finansministern avsett med investeringsavdraget, nämligen att motverka uppskjutande av investeringar i avvaktan på mervärdesskattens införande den 1 januari 1969. Men genom den av oss förordade konstruktionen uppnås en förskjutning av beställningar och investeringar till första halvåret 1968, vilket är önskvärt från konjunktursynpunkt.

Den statsfinansiella nettoeffekten av våra förslag beträffande investeringsavdraget och omsättningsskatten på investeringsvarorna kan uppskattas till ca 300 milj. kr. Då har ingen hänsyn tagits till att de av oss föreslagna åtgärderna kommer att utöva en höjande verkan på produktion och sysselsättning, varigenom skatteunderlaget ökas och behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskas. Detta måste i hög grad påverka budgeten i positiv riktning.

Vad i övrigt gäller de av oss föreslagna åtgärderna för höjning av sysselsättningsläget faller de med ca 200 milj. kr. på innevarande budgetår. Vederbörliga anslag föreslår vi uppförda på tilläggsstat för budgetåret 1967/68.

Vi har härutöver föreslagit ökningar av vissa anslag året 1968/69 i särskilda motioner. Dessa avser främst ökade insatser för biståndet till u-länderna, förstärkning av familjepolitiken bl. a. genom höjning av de allmänna barnbidragen, uppräkning av vissa anslag för försvaret, ökade finansiella resurser till kriminalvården och polisväsendet, trafiksäkerheten, arbetsmarknaden, kulturarbetet samt idrotten. Totalt uppgår ifrågavarande anslagshöjningar till ca 360 milj. kr. I särskilda motioner föreslår vi finansiell täckning härför genom höjningar av sprit och tobaksskatterna samt genom besparingar.

Penningpolitiken måste anpassas till konjunkturutvecklingen. Härvid måste även valutaläget beaktas. Vad detta beträffar kan det nu konstateras, att den valutautströmning under förra årets sista dagar, som uppkallade de penningvårdande myndigheterna till motåtgärder, nu har förbytts i en återströmning på närmare 400 milj. kr. En sänkning av räntan, vilket får fördelar ur allmän kostnadssynvinkel och är ägnat att öka investeringsbenägenheten inom företagen, måste därför komma i fråga så snart förutsättningar föreligger.

Som tidigare understrukits bör finanspolitiken utformas med sikte på att säkra ett flexibelt handlande med hänsyn till konjunkturutvecklingen. Risken för en allvarlig konjunkturförsvagning kan man inte bortse ifrån. Därför bör som en finanspolitisk beredskapsåtgärd ett temporärt avskaffande av energiskatten för företagen och en temporär sänkning av omsättningsskatten på konsumtionsvaror förberedas.

I denna motion framlägges yrkanden avseende de ovan angivna ändringarna i fråga om det särskilda investeringsavdraget och omsättningsskatten på investeringsvaror.

Beträffande investeringsavdraget föreslår vi således att giltighetstiden bestämmas till 1 januari—30 juni 1968. Vi föreslår vidare att bottenbeloppet om 5 000 kr., som enligt propositionen skall vara den minsta anskaffningskostnad som skall ge rätt till särskilt investeringsavdrag i det enskilda fallet, bestämmas till 3 000 kr. Den begränsning som finansministern föreslår kommer nämligen att medföra att många mindre företagare utstänges från avdragsmöjligheten. Beloppet kan sänkas till 3 000 kr. utan att vålla svårigheter för kontrollen. Med den mera generösa utformning som vi här förordat kan nyinvesteringar stimuleras och friställning av arbetskraft undvikas.

Vad slutligen gäller omsättningsskatten på investeringsvaror föreslår vi att denna skatt helt avskaffas fr. o. m. 1 juli 1968 avseende maskiner och inventarier. Vi avser således samma tillämpningsområde som det i Kungl. Maj:ts proposition nr 13 angivna.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi således,

A. att riksdagen

a) vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 13 måtte besluta dels att giltighetstiden bestämmas till den 1 januari—30 juni 1968 och dels att den i 4 § angivna lägsta anskaffningskostnaden för rätt till särskilt investeringsavdrag bestämmas till 3 000 kr. och

b) måtte besluta att allmän varuskatt inte skall gälla för anskaffning av maskiner och inventarier fr. o. m. den 1 juli 1968,

c) måtte beakta vad i övrigt anförts i motionen, samt

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga författningstexter.

Stockholm den 26 januari 1968

Gunnar Hedlund (cp)

Sven Wedén (fp)